

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Fűvészkert utca 1080.</p>
--	---	--

A lelkipásztorok minősítéséről.

— Egyházkerületi gyűlés előtt. —

E folyó évi április hó 26-án tartandó tiszántuli ref. egyházkerületi közgyűlés 3-dik tanácskozási tárgyául ki van tűzve: az egyházak osztályozása és lelkészek minősítése iránti intézkedés. Nehány nap múlva tehát meg lesz a végmegállapodás ez új, szokatlan, de nagyon fontos kérdésben, a 12-dik óra már üt, de még egy kevés idő van hátra, még szólhatunk.

Az utóbbi hetekben, több egyházmegyei javaslatot, fontos magánvéleményt s egy kis polemiát is olvashattunk a fontos tárgy felől.

A javaslatok osztályozzák az egyházakat — ez a dolog könnyebb vége volt; a nehezebbet, a lelkészek minősítését is felvették; a személyek specifikus minősítése egyformán elvetetett mindenütt, a helyett általános irányelvek foglaltatnak a javaslatokban, meghatározva szigorúan, mely osztályu egyházakba, minő fakultációju, mennyi szolgálati idejü s mily egyéb érdemü lelkészek pályázhatnak.

Szabad lévén a szó, nem kések egész őszinteséggel nyilvánítani, miszerint egyszerű egyéni nézetem sem egyik, sem másik egyházmegyei javaslattal sem tud megbarátkozni. Nem, mert az ifjabb lelkészek s főleg a segédlelkészekre, közvetve az egyházak s általában az egyház nagy céljának, a valláserkölcsi élet előbb vitelének megvalósítására mindegyikben méltánytalanságot, illetve káros intencziót látok. Ne értessem félre, nem azt állítom, mintha a javaslat készítői s elfogadók az egyház nagy céljainak elérését szándékosan akarnák akadályozni, hanem igenis azt, hogy mikor az ifjabb s nem kitünő fakultációju, vagy külföldön nem járt lelkészek és segédlelkészek elébe a pályázásnál áthághatlan akadályokat vetnek, ezzel igen sokszor a legjobb erők, a leghatásosabb gyakorlattal, tapintattal és buzgósággal bíró egyének előtt falazzák, ölik meg idejekorán a buzgóságot — s ezzel mozdítatik elő közvetve az egyház nagy célja megvalósulásának akadályozása.

Minden javaslatban ott bidgyeszkedik az I-ső, II-od osztályu állomások betöltésénél a pályázhatóság eléggé nem kárhóztatható feltételül: „ha kitünően fakultáltattak, „ha külföldi egyetemeken jártak,“ vagy ha ennyi s ennyi évet rendes állomáson töltöttek; a kik ezen feltételeket bizonyít-

ványokkal nem igazolhatják, rejtőzzenek el, maradjanak III-ad, IV-ed osztályu állomásokon.

De hát hol van ez megírva, a javaslat készítő urak hol vették ezt az irányelvet? A törvény 186. §-a az érdemet méltánylásban kívánja részesíteni, de „a rendes lelkészeknek pályájukon szerzett érdemeiket“ és nem az iskolai bizonyítvány vagy papi fakultáció kitünő osztályzatait nézi; s mikor azt mondja, hogy az ilyen érdem és huzamosabb időn át hiventeljesített szolgálat méltánylásban részesítendő, ezzel nem jogosít fel arra és nem is engedheti meg, hogy azok, kik bár rövidebb vagy hosszabb idejü szolgálatuk alatt a törvény kívánta érdemmel bírnak, de kitünő osztályzatokkal tömött bizonyítványt, vagy külföldi egyetemek megtekintéséről szóló igazolványt felmutatni nem tudnak: azok végképen az alsóbb osztályokba degradáltassanak. Ez eljárás tehát nem a törvény szellemének, hanem a javaslatokat készítő egynehány, talán kitünő bizonyítványu ember ötletének szüleménye. A segédlelkészekre nézve is csak az mondatik a 186. §-ban egyebek között, hogy „tudományos képzettségök figyelembe vétessék.“ De hát a tudományos képzettségnek, az érdemnek, a bizonyítvány, a fakultáció lenne bizonyos mutatója?!

Tagadom, merően tagadom; és egyszersmind sajnálkozom a felett, hogy mi még ősz, vagy kopasz korunkban sem tudjuk emancipálni magunkat az iskolai klasszifikáló rendszer alól; csudálkozom azon is, hogy miként lehet nagyobb érdemet tulajdonítani s több jogot nyújtani annak, ki a papi vizsgák alkalmával történetből épen oly kérdéseket kapván, melyeket tudott, jól deklamált, miként lehet több jogot adni egy ilyennek egy más felett, ki meg lehet, kitünő, lelkes szakember, de a vizsgázáskor kevésbé ismert kérdéseket kapott? Egy korán elhalt jelesünk azt mondta egyszer arról a fakultációt megelőzni szokott vizsgázásról, hogy: „nagyobb a füstje a pecsenyéjénél,“ hát bizony erről a dologról ember nem szólhatott vala bölcsebben. Nem a fakultáció, nem a külföld megpillantását igazoló czédula s nem a gyakorlati évek száma tesz jó pappá valakit, hanem igenis a hivatottság, buzgóság, pastoralis prudentia, szónoki tehetőség kellő miveltséggel párosulva, vagy mit ez egy szó kifejez: rátermettség. Mi piczike parány az, mit ezekből az iskola ad, hiszen addig még az ifju ember kellő komolysággal, hivatása nagy fontosságának tudatával is alig bír. Én hát részemről, bár a tudományos ismeretekben gazdag lelkipásztortársaimnak nagy tisztelője vagyok, bárkinek iskolai bizonyítványát, fakultációjának kitünőségét annyiba ve-

szem, mint a pókhálót, mert láttam sokak példájából — egyebek hiányában — annak hiábavaló voltát. Épen azért a legnagyobb rabulisztikának tartom a törvény szellemének a látott módokon leendő alkalmazását.

Minden gyülekezet maga ismeri legjobban igényeit; üdvös működése csak annak a lelkipásztornak lehet, kit népe szeret és tisztel. Miért hát megfosztani, avagy csak egy gyülekezetet is kedvelt és szeretett jelöltjétől, miért elzárni egyetlen embert is a nagyobb működési tértől csupán azért, mert vizsgái alkalmával elegendőre felelt. Mit fog mondani a kitünő bizonyítványu, erőszakosan betukmált lelkipásztor, ha egymásután 10 temetés alkalmával azzal a kijelentéssel kapja a dupla stólat: csak tessék otthon maradni nt. ur, mert a káplán, vagy a szomszédbeli ifju lelkész ural óhajtunk fungáltatni, megvigasztalja-e, kielégíti-e őt akkor a minősítési törvény és kitünő bizonyítványa? — Én nem irigylem, szánom őt.

A javaslatok mindegyikén kisebb-nagyobb különbséggel azt látom, hogy az elfogultság szülte azokat. Az utóbbi időkben csaknem minden jobb állomásra, ifju hévvel, tüzzel, évtizedekre jogosító szép reményekkel bíró ifju lelkészeket választottak a gyülekezetek; ez bántott és bánt sokakat, s most az látszik a javaslatok sorai között, mintha csak ezt mondanák a javaslat csinálók: megálljatok fiatal papok s káplánok, épen kezünk ügyébe estetek, most hátrább... a jövő husos fazekaival együtt a miénk. — Ugy látszik, oly magyarázatot adtak a törvénynek, mintha az a papokért s nem az egyházakért hozatott volna. Ez veszedelmes felfogás és soknemű bajnak lesz okozója. Növelni fogja az egyháziatlanságot, a papság iránt hidegséget, bizalmatlanságot kelt, az ifju káplánoknak, lelkészeknek — kiké pedig a jövő minden terheivel — buzgóságát, munka kedvét csirájában fojtja meg s ez által az egyház támaszait gyengíti, fogyasztja.

De meg e törekvésnek sem történelmi, sem logikai alapja nincs. Mert kérдем, az apostolokat, a mult nagyjait ki kvalifikálta? nem a bizonyítvány, nem emberi elfogult ítélet, de isteni erő, mely bennök nyilatkozott s általuk csudákat mivelt.

Mi jögon lehetett s jó lett volna-e megtiltani, hogy Péter ne prédikáljon Jeruzsálemben, Pál ne menjen Rómába stb.

Félre hát azokkal a javaslatokkal, melyek meglánczolják az Isten adta tehetségeket s igazi érdemeket, illuzoriussá teszik reformált egyházunk legdicsőbb életelvét, a szabadságot! Részemről a legnagyobb lelkesedéssel osztom Kovács János dadi ref. lelkész atyámfjának a Prot. Egyh. és Iskolai Lap ez évi 13-dik számában olvasható eme nézetét: „Ne keressük hát, kinek agyában támadt a minősítés gondolata, ne feszegessük tovább, ne próbálgassuk, miként lehetne veszély nélkül megvalósítani, hisz látjuk, hogy minél többen szólunk hozzá, annál jobban kitünik tarthatatlansága, káros volta, romboló ereje. Mondjuk ki rá őszintén s határozottan: maradjon az örökre megírva ott a papíron, több hasznot teszünk vele, mint ha megvalósítjuk, mert megőrizzük egyházunk nyugalalmát, békéjét.“ Én ez idézetre jó lélekkel mondom, ezek a heszédek tökéletesek és igazak.

De mégis, ha már törvényben van s azt mindenáron alkalmazni kell, leginkább tudnék csatlakozni a debreczeni és pesti prot. lapban is ösmertetett „nánási“ javaslathoz, mely az alsó-szabolcs-hajduvidéki egyházmegye által elfo-

gadott szoboszlói javaslat mellett, inkább csak magán vélemény maradt. Ez szellemével, intencziójával, a mellette más cikkekben elmondott érvekkel, tönkre silányítja a többieket. épen azért, ismétlem — ha már csakugyan kell lenni minősítésnek — adja Isten, hogy az egyházkerületi gyűlésen ez jusson diadalra; meg vagyok róla győződve, hogy nem magam vagyok, a ki ezt óhajtom.

Marjai Péter,
nagy-létai ref. lelkipásztor.

A csuda jelentősége a kijelentésben.

(Folytatás.)

Az a kérdés azonban, lehetséges é ez? Felelet: lehetséges, sőt nagyon természetessé válik, mihelyt a kijelentés régi doctrinaire téves és tévutra vezető fogalmának helyébe, a kijelentésnek azon helyes és szabatos fogalma tétetik, a melyet a jelenkor evangéliumi theologusai ugy szólván egyhangulag vallnak és hirdetnek. — Mihelyt ugyanis nem ugy tekintjük a kijelentést, mint megfoghatatlan és folyvást titokban maradó tanok rendszerét, hanem ugy, mint Istennek az emberi történelem folyamában, specifikus kegyelem céljából történő önkijelentését — az önkijelentés törtévéen nem pusztán és főleg s z a v a k b a n, de egészen különösen tetekben is — akkor azonnal észrevesszük, hogy a csudák igazi felfogása, valamint a profécziáké is, csak ugy érhető el, ha azok nem ugy tekintetnek, mint pusztá jelek, bizonyító szerek, melyek bizonyítási célokból anektáltattak, mintegy a kijelentéshez, hanem ugy, mint lényeges alkatelemei magának a kijelentésnek. — Tekintsünk csak, e felfogás illusztrációja végett, maga a Krisztus urunk csudáira. — Krisztus urunk csudái mindannyian hasznos, erkölcsi jelentőséggel bíró, jótékony cselekedetek voltak, melyek mintegy természetesen folytak az ő, mint Idvezítő hivatásából, természetesen hajtattak végre az ő földi szolgálatának pálya utján magas tiszte betöltésében, és ép oly természetesen estek az ő utjában, mint a nem csudas meggyógyítás esik a közönséges orvos utjában. Szóval Krisztus urunk csudái egészen tisztán és egyszerűen alkatrészei voltak az ő földi szolgálatának és nem ugy hivatkozott ő azokra bizonyításképen, mint valami külsőleges jelekre, melyek mintegy oda mellékeltettek volna munkájához. hanem mint bensőleges, lényeges részt alkotó elemekre az ő munkájának, a melynek t. i. bizonyító ereje ép oly bensőleges volt, mint az ő tanításáé, a mely önmagát bizonyító bölcsességénél és kegyelmességénél fogva meggyőző erővel és erkölcsi tekintélylyel hatott az emberek lelkeire. Ezen felfogással teljesen összhangzik az a szerep, a mit Jézus maga jelölt ki a csudák számára a Keresztelő János küldötteihez intézett feleletében: „A vakok szemek világát veszik és a sánták járnak, a poklosok megtisztulnak és a siketek hallanak, a halottak feltámadnak és a szegényeknek az evangéliom prédikáltatik.“ A gyógyító csudák itt egyenlő színvonalra állittatnak a szegényeknek szóló evangéliom predikálásával és azok bizonyító ereje mindkettőé egy és ugyanaz. A Krisztus felelete ugyanis nem ezt jelenti: mondjátok meg Jánosnak, hogy prédikálok a szegényeknek az evangéliomot és hogy egyszersmind különböző csudákat is mivelek, mint természetfeletti bizonyító

szereket azon igazság mellett, a melyet predikálok akkor, midőn a szegényeknek azt hirdetem, hogy én vagyok az, a kiről a próféták szólottak, alászállva a mennyből, hogy betölteném Izrael reményét és megáldanám a bűnösöket és nyomoruságban szenvedőket; hanem igenis, inkább ezt jelentem: mondjátok meg Jánosnak, hogy én eljöttem, megteljesedve kegyelemmel szóban és tettben is, úgy a mint illik a régi próféták felkentjéhez; mondjátok meg neki, hogy hasonlítsa össze földi szolgálatom tényeit mindkét tekintetben, úgy szóban, mint cselekedetben ama prófétai jóslattal, mely e szavakkal kezdődik: „az Ur lelke vagyok én rajtam“ és aztán ítélje meg önmaga, hogy valyon a profécia és a tény megegyeznek-e egymással.

Krisztus urunk csudáinak igazi felfogása tehát az, hogy t. i. azok lényeges alkatrészét teszik az ő földi szolgálatának s ehez képest azon kegyelemcélzó kijelentésnek, a mely abban tétetett, nem pedig pusztán csak hitelesítő, vagy bizoyító eszközei ugyanazon szolgálatnak és kijelentésnek; és hogy azok, a mennyiben bizonyító eszközök voltak, épen annyiban voltak olyanok, a mennyiben az ő szóban tett szolgálata is olyan volt; és hogy e szerint azok mindenikének bizonyító értéke és becse egyaránt és összesen véve abban állott, hogy azok az Isten kijelentését alkoták a kegyelem és igazság teljességében. Ez észrevételek már nagy részben ráillenek minden csudára a bibliában, az ószövetségbeliekre ép úgy, mint az újszövetségbeliekre. — Igaz ugyan, hogy az ószövetségbeliek között vannak, bár kisebb számmal olyanok is, melyek pusztán az Isten küldötteinak hitelesítésére szolgáló külső jelekként tekintendők, vagy pedig csak arravalók, hogy segítsék a gyenge hitűeket Isten ígéreteinek elhívésében; úgy de ezek kivételével a többiek mindannyian többnek veendőek, mint pusztán bizonyításra szolgáló függelékeknek. Izsák születése p. o. nem egy pusztán külső jel volt, hanem igenis, egy fontos lépés előre a kijelentés progressiv menetében. Az egyiptomi csapások nem pusztán azért küldettek, hogy Izraellel elhitessék, miszerint Jehova az igaz Isten, de igenis azért, hogy Izrael kiszabadulását eszközöljék Egyiptomból. Azok bizonyító ereje a kijelentésre nézve bensőleges volt és nem külsőleges; azokban Isten maga volt látható épen a maga, mint szabadító, kijelentésének aktusában. Az ammoniták földén történt csudajelek és azután azok, melyek a pusztában tettek, nem pusztán hitelesítvények voltak, melyek valamely tanrendszerhez függelékképen mellékeltek volna, hanem igenis, egy különös kegyelmi cél egyenes nyilvánulásai, a mely gondviselészerűleg vitetett keresztül az Ábrahám elnyomott nemzetségének javára.

A bibliai csudák jelentőségének felfogásmódja nagy fontossággal bír nem csak azok természetére, de azon kérdés eldöntésére nézve is, hogy valyon elmozdíthatók-e azok a bibliából, a nélkül, hogy a biblia tulajdonképi jelleme és értéke megcsönkítették? — E kérdés sikeres megoldása attól függ, hogy mibe helyezi az ember a biblia, vagyis jobban mondva a bibliában foglalt kijelentés célját? Vannak ugyanis olyanok, kik a kijelentés régi orthodox, vagyis doctrinaire fogalmáról az ellenkező szélsőségbe csapván át, a kijelentésről kizárólagosan gyakorlati, ethikai fogalmat alkotnak magoknak. Ez állítás bővséges adatokkal illusztrálható p. o. a Spinoza, Kant, Fichte és számos jelenkori naturalistikus szabadelvűek példáiból. Ezek a kijelentés célját

— ha ugyan lehet az ő álláspontjukon kijelentésről komolyan szó — az erkölcsiség, a morál inculcálásába helyezvén, a bibliából minden csudát mellőzendőnek és azokat csakis mesterkéltséggel magyarázatok által megfejtendőnek tartanak. No! ha a kijelentés célja csakugyan a morál, az erkölcsi igazság sürgetése volna, akkor a csudák a bibliában valóban aránylag véve csekély hasznuak és könnyebben mellőzhetők volnának. Csak aránylag véve — ismételjük — és nem egészen még akkor is, mert p. o. az erkölcsi igazság oly nyilvánulásai, minők a gonoszok és elnyomók, p. o. az egyiptomiak felett tartott csudás büntető ítéletekben és az elnyomottak felett tartott szintén csudás szabadító ítéletekben, jöttek napfényre, bizonyára hathatósan, illetőleg hathatóssabban segítették, mint a közönséges mindennapi események, Izrael népét azon igazság mélyebb és mélyebb érzésében, hogy t. i. van egy hatalom e világon, mely vezeti és intézi az erkölcsi igazság ügyét. — Ugy de az a kérdés, helyes-e és lehet-e a kijelentés célját kizárólag csak az erkölcsiségbe, a morálba helyezni? — Avagy nem sokkal inkább határozott tény-e, hogy a kijelentés első célja kegyelmi és csak azután erkölcsi, és csak azért valóban erkölcsi, mert első sorban kegyelmi? És ha már megengedjük is, hogy a csudák a pusztán erkölcsiség kijelentésében aránylag véve csekély fontosságúak, valyon csekélyebb fontosságúak-e ugyanazok a kegyelem kijelentésében is, a kegyelem azon kijelentésében t. i., mely inkább tettekben, mint szavakban történik, t. i. az isteni leereszkedés tetteiben; oly tettekben, melyek egy specialis célt jelentenek ki; oly tettekben, melyek egy hosszú sorozatot képeznek, de összekapcsolva egymással egy az egészet átható tervezet egyisége által; oly tettekben, melyek az incarnatióban, mint az isteni leereszkedés netovábbjában, érik el mintegy természetes tetőpontjukat? Felelet: nem. Nem, mert ezen esetben a csudák organikus jelentőséggel bírnak a kijelentésben, szívvel-lelkével alkotják mintegy a kijelentésnek. Hogy kegyelem nem jelentethetik ki bizonyos mértékig csudák nélkül is, azt nem állítjuk, sőt ellenkezőleg megengedjük, hogy a világ erkölcsi rendjében a kegyelem elemi vonásai ép úgy felismerhetők, mint az erkölcsi igazságéi; úgy de teljes határozottsággal állítjuk, hogy a kegyelem lehetőségének maximuma nem jelentethetik ki csuda nélkül; és hogy e szerint minél inkább konstatálják a bibliában a csudás elem, annál világosabban kitűnik, hogy mi abban a könyvben egy fokozatosan fejlődő kegyelmi cél emlékmányával bírnak. Minél inkább kimagaslanak a természet közönséges rendfolyamából azon cselekedetek, melyek által Isten a maga kegyelmi akaratát kijelentette, annál nyilvánvalóbban szolgálják azok a kitűzött célt. Am vessük el a csudát a kegyelmi kijelentésből és akkor azonnal meglátjuk, hogy a kijelentés nem lesz többé annak tartható, a minek annak valósággal kell lennie. Tegyük fel p. o. hogy pusztán képzelet volt az, a mi Ábrahámnak azt a hitet sugalta, hogy ő alapítója lesz egy nemzetnek, a melynek egy különösen megjelölt haza rendeltetett örökségül, választott ki a gondviselés által lakó földül; tegyük fel, hogy azon fiu, ki által ez álom úgy szólván megvalósult, a természet közönséges rendje szerint született; tegyük fel, hogy az épen kedvezőtlen természet történetességeinek szerencsés kombinációja folytán, az egyiptomiak mintegy meg lőnek örvendeztetve az által, hogy megszabadultak rabszolgáiktól;

tegyük fel, hogy mindazon eseményekben, melyek az exodussal és a pusztában való vándorlással függnek össze, semmi sem volt a természet rendes menetén kívül eső, habár volt is azokban bizonyos fokig sok szokatlan dolog; tegyük fel, hogy az ígélet földének meghódításában nem működött semmi egyéb hatalom Izrael népének segítségére, mint pusztán a kard és vitézség hatalma: mi lesz a következés? Felelet: az, hogy az ugynevezett választott nép összes történetében nincs semmi világos kijelentés egy különös kegyelmi cél felől, mely intézné az események folyamát és úgy vezetné az egyes dolgokat, hogy ezek együttesen munkáljanak közre ama cél megvalósítására. Fentartva a csudákat, mint a történet lényeges alkatrészét, a kegyelmi cél a választott népet illetőleg kétségtelen; ellenben elvetve a csudákat, a kegyelmi cél is valóban nagyon kétséssé válik. Ha elvetjük a csudákat, nem marad fen egyéb, mint az események egy különös, minden megjelölhető oki összeköttetés nélkül álló combinációja, a melynek következtében a dolog úgy történt, hogy egy napkeleti juhtenyészto ember atyjává lön egy számra nézve ugyan aránylag csekély, de fontosságra nézve tekintetbe veendő és a történelemben figyelemre méltó népnek. — Az eredmény mindenestre kelthet bámulatot, feltámaszthatja bennünk azt a gondolatot, hogy csakugyan kellett ott valami ellenőrző hatalomnak működnie, amely: úgy alakítsa az eseményeket, hogy ezek épen az elért véget idézzék elő. Ugy de ez épen nem kelt nagyobb bámulatot, mint keltene p. o. a természet közönséges productumai, a melyek szintén bámulatot mennyiségben tárják előnkbe a céltság (finalitas) sokszoros tünetéit, melyek aztán sugalmazzák a célütözö gondolat létét, de nem bizonyítják azt oly szigoruan, hogy kizárnák az ellenkező vélekedést. Ha ellenben a csudákat megtartjuk, a kegyelmi cél szigoruan lesz bizonyítva, és az ellenkező vélekedés, mint tarthatatlan, ki lesz zárva. — A csudák és a kegyelmi cél tehát együttállnak, vagy esnek. Avégre, hogy a kegyelmi cél minden kételyen felül bizonyossá tétessék, mindenestre szükség van a csudára. Azt nem mondjuk és nincs is szükség mondanunk, hogy minden egyes nevezetes események Izrael népének történetében a szó szoros értelmében csudások lettek volna. Ha egyszer adva van a csudából anynyi, a mennyi a kegyelmi cél tényét biztossá teszi, akkor bátran megengedhetjük, hogy az események láncolatában, mely által a kegyelmi cél betöltetik, ez, vagy amaz szem ne legyen természetfeletti máskülönb, hanem ha csakis célirányos használatában épen a cél megvalósítására: mert Isten kétségkívül képes kivinni, és tényleg visz is keresztül, bizonyos célokat a rendes gondviselés útján épügy, mint a rendkívüli gondviselés útján. Ugy de ha az ő munkájának valamely része nem természetfeletti, akkor mindig lehető tagadni, hogy öntudatos isteni cél és élő kegyelmi gondviselés jelentetik ki az emberi történetekben. Ez esetben az egyetlen dolog, a mit bizonyosan igazolhatni, mindössze is csak egy semleges hatalom, vagy a dolgok bizonyos vak tendenciája, mely jutalommal és büntetéssel működik az igazság mellett, vagy kiválasztással egyes kegyelt egyének, vagy népek javára.

Bethlendi Endre.

(Vége köv.)

T ö r e d é k

a magyar ref. ének- és isteni-tisztelet történetéből.

A keresztség kiszolgáltatása a XVII. században.

Heltai és Melius agendáiban láttuk a XVI. század e két nagy papjának felfogását, kiszolgáltatási módját mindkettőnél, a köztük levő különbséget, s mindenek felett azt, hogy e sz. sakramentomnál mennyire eltérők voltak egymástól a XVI. század reformátorai; nézzük most tovább a XVII. század eljárási módját. Itt különösen szinte két egyén foglalja le figyelmünket: Melotai és Samarjai.

Melotai eljárása — a mint az alább következendőkben ki-tünik — már egészen puritán jelleget öltött, habár még erős felekezeti színezetű is (1621-iki agendájában), míg e század vége felé (ugyan az ő agendája 1680-ban Kolozsváron kiadva) már egészen evangelium — mondhatnók — maiszerű.

Samarjai nagyon távol esett ő tőle, ugyanazért nagy is a különbség közöttük, — hogy azonban teljes egyöntetűség épen nem volt a keresztség sakramentomának kiszolgáltatásánál, azt maga Melotai (Bethlen Gábor papja), mondja el 1621-iki agendája előszavában, holott „mind az egyházi, mind különösen a világi renden levők nagyban óhajtották, mert majd minden gyülekezetben más módja volt, s az egyházi emberrel változott a kiszolgáltatási mód is, melyen sokan megháborodtak. Némely tanító azt mondja: János, én tégedet keresztellek, — némely: János, én tégedet mosogatlak. — Így, felkiált az értelmes ember: nem megkeresztellek, hanem csak mosogatlak. Némely, az kezével mosogatja a gyermek fejét, ezt mondván: Én tégedet N. keresztellek etc., némely meg sem illeti. Im azt mondja: „Ám kimosdék a pap a keresztségből.“

„Ime én, az én Krisztus Jézusomnak alázatos, együgyű, méltatlan, hivatalos szegény szolgálója, azt a szolgálatnak formáját, melyet Debreczennek keresztyén városában, negyedfél esztendeig tanuló deák koromba, egy esztendeig s néhány holnapig Schola mester koromba láttam, hallottam és amaz boldog emlékeztű nagy Apostoli emberektől Hodászi Lukácstól és Sárközi Jánostól tanultam, és az Kállai ecclesiában három esztendeig, a Zathmár városiban tizenegy esztendeig, Esperességemben hétig, Püspökségemben ötig, és itt az Gyulafejérvárban három esztendeig szolgáltattam, ez könyvecskébe betöttem, hogy mind az együgyű atyámfainak, Krisztusban hivatalos szolgatartásainknak legyen példa előttük, melyre ez sz. szolgálatban nézzenek, mind az ker. községnek legyen értésére az anyaszentegyházbeli szolgálatnak tudománya!“

Melotai tehát a keresztelést tárgyalja és magyarázza, (keményen megróván s majmoskodásnak nevezvén a pápások czeremóniáit: só, nyál, tej, méz, olaj, gyertya, rálehellés, fehér ruha, kereszthányás stb.) Kettőből áll a keresztség sakramentoma: igéből és vízből. Az ige élő nyelvvél értelmesen hirdettessék, és a víz a kisednek fejére töltsessék, (tehát ő már nem baptisál), a mint a Krisztus megparancsolta. Mát. 28: 19. Márk. 16: 16.

A kiszolgáltatás módja ez volt: a keresztelendő gyermekkel a kereszt atya és anya (tehát mindketten: férfi és nő), előállván a közönséges sz. gyülekezetben (tehát már ő sem a háznál kezd, mint Heltai), a pap eként szól: „A mi segedelünk legyen az Atya, Fiu és sz. Lélek Istennek nevében, ki teremtette a me-nyet és a földet. Ámen.“

Ezután hirdette az ígét, azaz, megmagyarázta a sakramentom mivoltát, jelentését, illő locusokkal bizonyítván, a két keresztségről (külső és belső) is értekezett, ezután elmondá a „Miatyánk“-ot, a ker. szülékhez semmi kérdést sem intézett, mondá a formulárét: „Én tégedet N. N. keresztelek az Atyának, Fiunak és sz. Lélek Istennek nevében. Ámen. — A vizet a főre öntés áldást mondott. Ez így van az 1680-diki kiadásban is. — Ugy látszik a ben és be raggal még ekkor nem voltak tisztába, vagy nem is gondolták, hogy itt ben-t mondani nem lehet, mert nem εν τω, hanem εις τὸ ὄνομα.

Samarjai János módja már inkább Heltai felé hajlik, a mennyiben szinte sok czeremóniával hajtja végre, de már nem exorcisál, s bár a hitről vallást tétet, de holmi ördögi ellenmondások nem fordulnak elő benne. Szerinte

„a sz. köröszttségben való rendtartás“ ez:

1. Csak egyházi embernek lehet kiszolgáltatni, s ha a bába a beteg gyermeket megkereszteli, az egyházi embernek újra meg kell azt keresztelni a maga módja szerint.

2. Csak vizzel keresztelünk, idvezitők parancsolatja és az apostolok példája szerint, de nem olyan vizzel, a melyből annak előtte az ördög elűzetett, és valami igéknek rámondása által megszenteltetett, hanem közönséggel azaz természetivel, mely külső jegygyé tétetik az imádság által.

A vizet méltó a templomban tartani, arra rendeltetett edényben, míg meg nem áporodik, ha megromlik, meg kell ujtani, ha pedig hideg van, melegített vizzel elegyíteni.

3. Az íge, melyet kereszteléskor predikállunk, tanít bűnös voltunkról, eredendő bűnben való születésünkről, a keresztségnek szerzéséről, annak szükséges és hasznos voltáról, s ujonnan való születésünkről.

4. Formája: a sz. háromság egy Istennek nevében való mosódás.

5. Külső formája nem a vízbe merítés, vagy mosódás, hanem a fejrevaló öntés, mely háromszor történik.

6. Helye a templom, hol arra rendeltetett edény van, szükségétől kényszerítette minden helyen kiszolgáltatható, de egész illendőséggel.

7. Akármilyen időben is kiszolgáltatható, az apostolok példája szerint, de a sz. sakramentom becsületiért — ha semmi szükség sem kényszerít — minden étel ital előtt reggel kell kiszolgáltatni.

8. Csak egyszer részesülhetni benne, a kik eretnekek s nem a sz. háromság nevében keresztelkedtek, azokat újra kell keresztelni. A kitett gyermekeknek szorgalmasan utánna kell járni, ha nem részesültek-e már benne, — ha semmi sem tudható ki, feltételesen kell őket megkeresztelni, így: „ha te Péter vagy Erzsébet meg nem vagy körösztölködvén, én körösztöllek tégedet“ stb. — Ha valaki eretnekek között nevedett, így: „ha te N. N. igaz köröszttséggel nem vagy“ stb.

A csudás gyermekeknél nagy okossággal kell élni. Ha okatlan állat ábrázatát mutatják, nem kell megkeresztelni; ha pedig kétséges az ábrázat, így: „ha te ember vagy, én körösztöllek“ stb., — ha két feje, két melle van, akkor ugyanannyi lelke és szive is van, ekkor külön-külön kell, mindeniket nevében nevezvén, így: „én körösztöllek titeket“ stb., — ha pedig feje, melle egymástól nincsenek „szintén igen elválasztván,“ az egyiket meg kell keresztelni rendesen, a másikat ha-val, így: „ha te nem vagy megkörösztöltetvén“ stb.

9. Keresztelünk öregeket is, kik a pogányság, zsidóság, Arius és egyéb eretnekségből megtérnek, de előbb a ker. hit fundamentomaira megtanítjuk. (Fülöp apostol példája.)

10. A kisedeket megkereszteljük az Isten ígétire és fogadására, intjük a ker. szüléket, hogy mentül előbb küldjék fel őket, s pompának okáért ne halasszák sok időre.

11. Az ellenmondás a bűn, e világ, az ördög s minden cselekedete ellen, nincs ugyan megírva a sz. írásban, mindazáltal a Credo elmondásában befoglaltatnak.

12. Külsőképen csak a fejre öntjük a vizet, de hisszük, hogy belsőképen a sz. lélek munkálkodik, és ujonnan szüli az embert. Jan. 3. Efez. 5. Tit. 3.

13. Ördögűzéssel, kereszthányással, sózás, olajozás, gyertyagyújtás-nyálzással nem élünk, melyről semmi példa nincs a sz. írásban.

14. A komákról is („kik szám szerint hárman legyenek-e, u. m. leány gyermecskével két asszonyi állat és egy férfiú, viszontag férfiú gyermecskével két férfiú komák és egy asszonyember, s még pedig idegen vérből valók“) semmi emlékezet nincs a sz. írásban, de azt tartjuk, hogy a komaságra méltó és illendő személyek választassanak, nem gyermekek, hanem házasságban élők; de se pogányok, se zsidók, se eretnekek, se kiátkozottak, se gyalázatos hitben fetrengők.

15. Nevet adunk nekik a keresztségben, a régi szentek s más bibliai nevezetekről, kerülvén a pogány s némely fene vadállatok neveit, minémük: farkas, oroslán stb. (No! engem ugyan nem keresztelt volna meg S. uram!)

16. Megáldjuk őket nagy isteni áldással, minden czeremónia nélkül.

17. Mit sem ellenezzük, hogy — mint a régiek — a keresztelendőkre fehér gyolcs ruhát adjanak.

18. A kereszteletlenül megholtakra nézve nem vagyunk azon balvéleményben, hogy elkárhoznának s a pokol harmadik részében a limbusban, setétség s szomorúságban tartatnának, mert bizunk Istennek emez ígétire: leszek teneked Istened, és te utánnad a te magodnak is. Gen. 17. — Ezeket is a keresztyének közé számláljuk, temető helyükre atyafiai szeretettel elkisérjük, ki nem rekesztvén őket a cimiteriumból.

Formája a gyermekek keresztségének:

1. Kérdi az egyházi ember az atyától, avagy a rokonságoktól, avagy a komáktól, kinek akarják nevezni a gyermeket? Azok felelnek: Péter vagy Katalin.

2. Ezután kezeit össze tévén mondja: „Atyának, fiunak és a vigasztaló sz. lélek ur istennek nevében legyen a mi mostani tanóságunk és sz. cselekedetünk.“

(A komák és egyéb jelen levő emberek térdet, fejet hajtván, ezt mondják: „Amen, ugy legyen ur Isten.“)

3. Az egyh. ember kezdje tanítását így: „Istenfélő keresztyének, minekelőtte e kised gyermecske, ki körösztvén szüléktől származot, a sz. köröszttségnek általa bevétetnék az Isten anyaszentegyházának külső társaságába, annak előtte vegyünk ilyen tanóságokat.“

Kálmán Farkas.

(Vége köv.)

Az ugynevezett konfirmáció történeti fejlődése és jelentősége.

(Vége.)

IV. A r e f. e g y h á z b a n.

A református reformátorok, a konfirmáció sakramentomát határozottan elvetették s azt a római tévelygések sorába sorozták. Zwingly, reformátori működésének még

első időszakában ilyenformán nyilatkozott e czeremóniáról: „óhajtom magam is, hogy fentartassék mai napság is a tanítás azon módja, mely szerint a csecsemő korban megkeresztelt gyermekek, mihelyt értelmök fejlődik, taníttassanak, hogy Isten igéjét értelemmel hallgathassák. Ez okból hoztuk be mi Zürichben azon szokást, hogy az ifjúságot évenként két ízben egybehívjuk, Isten ismeretének, az ő szent igéjének és akarátának megismerésére, Isten és felebárataik iránt való magokviseletére oktatjuk s vezéreljük, hogy bizzanak Istenben mint szerető édes Atyában s egyedül hozzá meneküljenek lelki, testi szükségük közepette. Ezt husvétkor és késző őszszel, vagy karácsonkor szoktuk tenni.“ — Ugy hiszem, hogy ily módon volt alkalmazásban kezdetben a konfirmáció, hogy ugyanis a tudatlanság állapotában megkereszteltek, midőn értelmök fejlett, hitökről önmagok vallást tettek, de csak midőn az üdv igazságokban előbb jártasságot szereztek stb.

Kálvin az ugynevezett konfirmációról, institutiója 4. könyvében a XIX. fejezet 4—13. §-ában nyilatkozik, bibliai alapon. Az egész fejezetet nem idézzük; elegendőnek tartjuk az utolsó bekezdés meggyőző argumentumait figyelembe ajánlani. — „Bár csak fentarthatnók azon szokást, melyről említettem, hogy a régiéknél meg volt, mielőtt ez a sákramentomi szörnyeteg — abortiva haec sacramenti larva — világra jött: nem olyas konfirmáció volna az, mint azok költik, mely a keresztség káromlása nélkül nem is nevezhető úgy; hanem katekhezés, melyben gyermekek és ifjak, hitökről a gyülekezet előtt bizonyosságot tennének. Az oktatás legjobb módja pedig az volna, ha e célra egy, vallásunk csaknem minden hitcikkelyeinek summáját magában foglaló és híven előadó formula készítették, tehát azon hitcikkekről, melyekre nézve a hívők egyetemes anyaszentegyháza ellenvetés nélkül megegyezik. Ha már most egy tíz éves gyermek (puer decennis?) hitéről vallást tenni óhajtana: megkérdeztetnék az egyes hittételekből, egyenkint felelne s ha valamit nem tudna, vagy kevésbé értene, azt meg kellene tanítani neki. Így aztán az egyedüli, igaz és tiszta hitről, melylyel a hívők serege az egy Istent egy szívvvel, lélekkel imádja, a gyülekezet színe előtt vallást tenne. Ha mai napság ez a disciplina érvényben volna, bizonyára felrázatnék tétlenségéből sok szüle, kik gyermekeik vallásos oktatását, mint valami olyast, mely őket nem érdekli, gondtalanul elhanyagolják, a mit akkor nyilvános megszegyenítés nélkül el nem mulaszthatnának; nagyobb volna a keresztyénségben a hitégység, nem volna oly nagy mérvű sokakban a tudatlanság és nyersesség, nem ragadtatnának el oly gyorsan némelyek új és idegen dogmák által, végre pedig volna mindenek számára quaedam velut methodus doctrinae christianae.“

Kálvin a tett embere volt s a mit helyesnek és a szent irással megegyezőnek ismert el, azt átültette a gyakorlati életbe is, és hogy Genfben miképen gyakoroltatott a konfirmáció és általában a református Schweiczban, az többek közt az „Ordonnances ecclesiastiques de Genève 1541.“ bővebben leírja.

A helvetica confessio posterior a XIX. fejezetben általában szólván de sacramentis Ecclesiae Christi, a konfirmáció szertartására is kiterjeszkedik s azt az utolsó kenettel s többi emberi találmányokkal együtt elveti. „Confirmatio et extrema unctio — ait — inventa sunt homi-

num, quibus nullo cum damno carere potest ecclesia. Neque illa nos in nostris ecclesiis habemus. Nam habent illa quaedam quae minime probare possumus. Nundinationem omnem, quam exercent Romanenses in dispensatione sacramentorum, omnino execramur.“ Atalában véve a hol csak a sákramentokról van szó a református reformátorok irataiban, vagy konfessiókban, ott mindenütt, már maga a sákramentom fogalmának meghatározása által, elvették a róm. kath. és görög-keleti, valamint a spéneri és schleiermacheri felfogás az u. n. konfirmációt illetőleg.

A ref. egyházi rendszabályzatok legelsője, az a Laskótól még 1550. évben Anglia ref. egyháza részére kiadott norma; továbbá a pfalzi egyházi rendszabály 1563-ról, hasonlóképen a nassauai zsinati végzés 1586., a veseli zsinat 1568., a bergi zsinat 1600., az utolsó egyetemes ref. zsinat Dordrechtben — és számos itt fel nem sorolt régebbi és újabb ref. egyházi intézkedések és rendeletek, mind Kálvin és a helvetica posterior szellemében nyilatkoznak az ugynevezett konfirmációról.

Lássuk immár, hogy bibliai, és így evangéliumi református alapon lehet-e szó konfirmációról?

Mi történik a keresztségben? Felelet: Isten az ő egyedül szent nevének áldásait adja a gyermekre, ki különben fogantatott és született s egyszersmind bizonyosságot tesz arról, hogy a megkeresztelt kised a keresztségben az ő gyermekévé, azaz tulajdonává lett. Tehát Isten a gyarló embernek üdvigéretet tesz, hogy őt, mint sajátját, mint tulajdonát atyai karjain hordozza s boldogságra vezérli — ha hiend a Krisztusban. Kinek van joga és ki adhat jogot halandónak arra, hogy a keresztségben Isten által tett emez üdvigéretet megújítsa vagy pláne megerősitse? Avagy mit konfirmál tulajdonképen a konfirmálni akaró lelkész? Talán a keresztelestől az ifjukor 12. vagy 14. évig elavul, értéktelenné válik Isten ígérete és szava? Egyedül Isten újíthatja és erősítheti meg azt, a mit ígér hiveinek. És ezt tette is, teszi ma is. Abrahámnak megújított az ígélet „bened és a te magodban áldatnak meg a föld minden népei. I. Móz. 17. V. ö. 1. Móz. 22.“ Jákóbnak hasonlóképen megújította az Ur az Ábrhámmal kötött szövetséget. 1. Móz. 28. rész. Az Izraelnek tett ígélet mindannyiszor megújított Isten által, valahányszor a csüggedő népnek arra szüksége volt. Ezs. 54. 10. Jer. 31, 33 kk. Ezék. 16, 60. kk. — Szóval egyedül Isten az, a ki üdvigéretét megerősítheti; de nem por halandó. A keresztségben ígértetik, hogy a hívő részül az üdvben, de hozzátéteik, hogy „a ki pedig nem híjend, elkárhozik.“ Azonban sem Krisztus, sem apostolai nem kívánják, hogy a keresztségben a kisedért fogadások tészenek; ez az abusus, mint valami abortiva larva, tisztán emberi találmány. A keresztség önmagában véve, a szentírás és így református tan szerint, teljes tökéletesen bevégzett cselekmény s kizár mindennemű kiegészítést.

Bibliai és így református alapon tehát csak is a d m i s s i o r ó l lehet szó, de nem a hagyományokon alapuló, kétes értelmű konfirmációról. Az admissio fogalmát a református reformátorok elég világosan határozzák meg. A megkeresztelt és már érettebb kort, például 12-dik, vagy még inkább 14-dik évet elért gyermekek, az üdvigazságokban és a hit dolgaiban szerzett ismeretök felől nyilvánosan a gyülekezet előtt, a lelkész és a presbyterek jelenlétében kikérdezendők, s ha elég fejletteknek s előhaladottaknak találtnak, a tan-

ról és hitről, melyben neveltettek, vallást tesznek. A jelenlevő presbyterek és a lelkész aztán őket az urvacsorához járulhatóknak nyilvánítják, latinosan szólva — admittálják. Ez imádság kíséretében történik, mely után a lelkész a gyermekeket a tett hitvallás állhatatos megtartására, az evangéliumi reformált keresztyén kötelességeinek hűségese teljesítésére s ez egyház jogainak hiv megőrzésére hathatósan figyelmeztetve, bocsátja el az élet útjára.

Még egy pár megjegyzést ezzel kapcsolatban. Magyar ref. egyházunk új egyházi törvényeinek szövegezésében, a lelképásztor teendőinek előszámlálásánál a „konfirmáció”, kifejezés is előfordul. Kikerülte a figyelmet, hogy a református lelkész nem konfirmál, hanem csak előkészíti az urvacsorához először járulandókat a szükséges keresztyéni ismeretekre. A törvényhozás szövegezése szerinti „konfirmáció” helyett tehát tulajdonképen és egyedül helyesen ez olvasandó „az urasztalához először járulók előkészítése, vagyis admissio.”

Az ágendát illetőleg tervkészítéssel megbízott nagytiszteletű esperesi kar, ugy általában, mint különösen az ugynevezett konfirmáció formulájának megállapításánál, bizonyosan bibliai és így egyszersmind tiszta református alapon fog állani és gondosan kerülni a süppedékes talajt. Legyen szabad ezt remélnünk!

Páncsova, 1883. január.

Erdős József.

Lelkészek minősítése és az egyházak osztályozása kérdéséhez.

Mióta a zsinati törvények megalkotva lettek, oly sokan hozzá szólottak hirlapi téren a papválasztási szabályokhoz, annyian elmondották az ezt magába foglaló törvény feletti nézeteiket (testületek és egyesek), miszerint igen könnyen azon gondolatra lehetne jönni, hogy talán már teljesen felesleges is a további hozzászólás e tárgyat illetőleg.

Azonban daczára ennek, e kérdés tárgyalása bonczol-gatásának figyelemmel kísérése engem azon meggyőződésre juttatott, hogy épen nincs még ma sem annyira kimerítve e tárgy, hogy az újabb hozzászólás, teljesen felesleges, elcsé-pelt szalma hasztalan tördelése lenne. — E nézet indított engem arra, hogy röviden hozzászóljak én is, azon reményben, hogy talán e tényem által sikerülend egy halvány sugárt bár juttatni a kép teljes megvilágításához.

A különböző nézetek legnagyobbára e törvény miatti aggodalmak kifejezése gyanánt tekintendők, melyek a lelkészek osztályozásának értelmezéséből származnak. Ugyan-azért bátor vagyok a kételyek eloszlatására s a kedélyek megnyugtására idézni az erdélyi ref. egyházkerület ily tárgyú régebbi és újabb törvényeit szó szerint felemlítve.

Régebben az erdélyi ref. egyházkerületben a papi állomások három osztályba voltak sorozva, az osztályozásnál 10 évi átlag volt a zsinór mérték a jövedelem megállapításnál. Ez időben azon kérdés, hogy kik pályázhatnak a különböző osztályu egyházakban? Eként lön megoldva:

„a) Felsőszentelt tanárok, első, vagy második osztályu egyházak papjai, ugy szintén kitünő előmeneti fokozattal végzett és külföldi egyetemeken legalább két tanfolyam hallgatását hiteles bizonyítvánnyal tanúsító papjelöltek, a

püspök titkára, a tanulásukat kitünő előmenti fokozattal végzett, és papi szigorlataikat is hasonló érdemsorozattal letett olyan fakultált egyének, a kik állomásaikon legalább egy évig dicséretesen működtek: pályázhatnak bármelyik egyházban. — E pontnál megjegyezzük, hogy az 1867-diki közssinat határozata szerint, a püspök titkára csak akkor pályázhat első osztályu egyházban, ha a hittani tudományokból kitünő előmenti fokozatot nyert, s a papi szigorlatot is kitünő fokozattal tette le, s ha legalább egy évig volt püspöki titkár. (Lásd: Dr. Kolosvári „Egyház jog” 269. l.)

b) Harmadik osztályu egyházak papjai, tanulásukat kitünő előmenti fokozattal végzett papjelöltek pályázhatnak a második és harmadik osztályuakban.

c) Első osztályu előmenti fokozattal végzett papjelöltek, csak a harmadik osztályu egyházakban.” (Lásd mint fentebb.)

Ezen imént említett törvény volt életben 1864-től 1876-ig, míg az 1876. évi egyházkerületi közgyűlés alábbi törvényt léptette életbe:

„VIII. Fejezet. Kik pályázhatnak a különböző osztályu egyházközségekre?

36. Bármely osztályu egyházközségbe pályázhatnak felszentelt tanárok, szigorlati bizonyítványaik szerint „kitünően” képesített és külföldi protestáns egyetemen legalább két fél évet töltött papjelöltek, első vagy második osztályu egyházközségbe: 2-, harmadik osztályu egyházközségben 5 évig szolgált papok és oly kitünően képesített papjelöltek, kik legalább egy évig püspöki titkárok voltak.

37. Második osztályu egyházközségbe pályázhatnak szigorlati bizonyítványaik szerint kitünően képesített papjelöltek és a „jelesen” képesítettek közül azok, kik külföldi protestáns egyetemen legalább 2 fél évet töltöttek. A harmadik osztályu egyházközségek papjai 3-, a negyedik osztályu egyházközségek papjai 5 évi szolgálat után.

38. Harmadik osztályu egyházközségbe pályázhatnak „jelesen” képesített papjelöltek és a 4-dik osztályu egyházközségek papjai 4 évi szolgálat után.

39. Szolgálati bizonyítványaik szerint „egyszerűen” képesített papjelöltek csak a 4-dik osztályu egyházközségekbe pályázhatnak.

40. Az egyszer megnyert minősültséget senki el nem veszti az által, hogy alsóbb osztályu egyházközségben vállalt papságot.”

Mindezekből kiviláglik az, miszerint az erdélyi egyházkerületben már közel két évtized óta életbe léptetve van az egyházak papi állomásainak osztályozása s a lelkészek minősítése, még pedig a nélkül, hogy (miként a tiszántuli egyházkerület némely papjai értelmezik), a papok névszerint kitünő, jeles osztályzatot nyertek volna. Itt, hogy melyik pap minő egyházbani pályázatra jogosult, azt maga az imént idézett pályázati szabályzat határozottan kimutatja, ugy hogy a kijelölő bizottságoknak e tekintetben nincs egyéb teendőjük, mint az adott szabályt szigoruan, lelkiismeretesen alkalmazni, épen azért ily körülmények között a kijelölő bizottság tagjai nem „erkölcsbíró”, hanem „törvényőr”, „szabály alkalmazó” szerepre vannak hivatva. S ha daczára ennek, néha a pályázók valamelyikének neheztelével találkoznak a kijelölő bizottság tagjai: a hiven teljesített hivatalos kötelesség megnyugtató tudata enyhíti a netalán nyert keserü labdacot.

Ugyanazért nincs miért aggódni az egyházak osztályozásáért, a papok minősítéséért, sőt épen örömmel kell ezt üdvözölnie minden előre törekvő papnak és papjelöltnek, mert ily módon sokkal jogosultabb a remény, hogy az érdem méltánylásra találjon előbb-utóbb, mintsem a korlátlan szabad választás rendszere mellett volt, midőn a legképzettebb egyén is nagyon sokszor háttérbe szorítható volt bármily csekély képességű egyén által is, ha esetleg ez utóbbi történetesen erősebb hanggal, szebb külsővel rendelkezett, mint amaz.

Magunk iránti kötelességünk még ellenségünköt is megtanulni a jót, s miért lenne azért lealázó a tiszántuli egyházkerületre a testvér erdélyi egyházkerulettől eltanulni olyan szervezeti szabályt, melynek hasznos volta mellett évek sora tesz tanubizonyosságot?

Dombi Lajos,
kémeri ev. ref. pap.

T Á R C Z A

Adalékok a tiszántuli reformált egyházkerület történetéhez.

VIII.

1667. július 26—27. Kállóban közzsínat tartatik, a melyen vitatkoznak az egyházról, ordináltatott 20 egyén. Jó elő Vérvölgy nevű egyház is. A Szilágyságban van.

Körmendi Péter esperesül megerősítetik. 111.

1668. június 10. Közzsínat Fehérgyarmaton Nógrádi elnöklete alatt. Vitatkoztak: de titulis Antichristi. Jelen volt tiz esperes. Ordináltatott 19 egyén, köztük 4 akademikus; pl. Diószegi István Diószegre, Sárfői Mihály Felső-Bányára, Báthori István Békésre. 118.

1669. június 30. Közzsínat Beregszászban, Nógrádi elnöklete alatt. Vitatkoztak az egyházi hatalomról és fegyelemről. Ordináltatott 14 egyén, köztük 3 akademikus. 118.

1669. július 31. Csátárban félközzsínat tartatik, a melyen 8 egyén ordináltatik. 119.

1670. A németek által támasztott lázongások, a megyék fölzarvatatása s a nemesek üldöztetése miatt zsinat nem tartathatott. 119. l.

1671. június 7. Debreczenben, Nógrádi elnöklete alatt közzsínat, a melyen Ajtai György ugcasai esperesül megerősítetett. Ordináltatott 37 egyén, köztük 3 akademikus; Laskai Lőrincz Bátorba, Kőrösi Gergely Ecsedre, Kölgyesi Vazul — Basilius — Nánásra. Köztük két oláh is van: Tatarosi János Cséhtelegre, Kövesdi Péter Mónos-Petriben. 119.

1672-ben, midőn az áldott emlékü tiszteletes tudós Czeglédi István kassai református lelkész, a vallás üldözőinek parancsára a pozsonyi törvényszék elé idéztetett, az üldözők véres bántalmi és kínzásai miatt a nagy-szombati mezőben elhunyt, és még sok mások; a keresztyén ellenes hadaknak e tájoni kegyetlen dühöngései és protestánsok gyászos üldöztetése miatt, semmiféle közzsínat nem tartatott. 121.

1673. szeptember 30. Diószegen remény és félelem között közzsínat tartatik, nem úgy a mint kellett, hanem a mint lehetett. Csak az érmelléki, bihari és zarándi esperesek voltak jelen, „reliquis omnibus a furore antichristiano abesse synodo gravi sub poena jussis.“ Vitatkoztak a zsinatokról. Ordináltatott 30 egyén, köztük 5 akademikus: Bölcseki Mihály Békésre, Losonzi István Margitára, Varsányi Dániel Derecskére. Egy oláh, Dédai Pál Ujfaluba.

1674. Az Antichristusnak Magyarország ezen részein való iszonyu dühöngése miatt, semmiféle közzsínat nem tartatott. 123.

1675. június 23. Csátárban közzsínat tartatott, a melyen 7 esperes, nev. a debreczeni, érmelléki, szilági, körösmarosközi, középszolnoki, bihari és zarándi volt jelen. Vitatkoztak a zsinatokról. Ordináltatott 31 egyén, köztük négy akademikus; Felvinczi Sándor Zilahra, Vásárhelyi György Püspökibe. — Oláh is négy, nevezetesen: Váraljai György Kamutiba, Szóárhegyi Mihály Sárszegre, Tóthfalusi Demeter Tóthfaluba, Tatarosi Mózes Tatarosra.

Zoványi János bihari esperesül megerősítetik.

Szaniszlai István, Szathmári János, Szokolyai István letétetnek, de hogy miért, az nincs mondva.

Bölcseki Mihály békési, Hunyadi András szalontai lelkészek, a keresztség szertartásában való ujtásaik miatt, hivataluktól letétetnek, de bűnbánat és fogadástétel után visszaállítatnak.

A szabócsi lelkészek, Bagoi Márton helyett ismét más esperest akarnak választani.

Bükkösi István vásárhelyi pap s körösmarosközi esperes, esküvéssel tisztítja magát a nős paráznság vádjá alól, melyet ellene egy szolgáló emelt.

Fugyi Vásárhelyi gyanus asszonyok férjei ne kövessenek ekklezsiát, de az asszonyok igenis.

A keresztesiek harangja, melyet Csukás Mihály eladott a kerekieknek, visszaitéltetik a keresztesieknek.

Gyarmati Sára Bogárdi Mihálytól elválasztatik.

1676. szeptember 27. Zilahon közzsinat tartatik. Vitatkoznak az Isten félelméről, szeretetéről, tiszteletéről. Ordináltatott 10 egyén. Köztök Veres-egyházi Tamás Károlyba, Pap János nevű oláh Sirmezőre.

Szaniszlai István a kötelezett esküvel kitisztván magát, visszafogadtatik, de azon tanácssal, hogy többé a bihari traktusban ne maradjon.

Bagosi Márton halászi pap, makacsság és engedetlenség miatt papi hivatalától megfosztatik, s ha nem engedne, a polgári hatóságnak átadatik, az Articulii majores 28. 38. 5. alapján.

A szabólcsei atyafiaknak Kemecsei László elleni ítélete nem hagyatik helyben.

Gyarmati Márton és az egész szabólcsei papi testület számadásrra idéztetik a közzsinat és a superintendens ellen írott rágalmak miatt.

A lelkészi fizetések javítása ügyében a somlyai kapitányhoz irni kell.

Nánási Gábor váraljai pap letéttetik s a megyei zsinat által reá rótt 12 firt büntetés megkettőztetik. 125.

1677. január 27—28. Debreczenben a szabólcsei lelkészek kérésére félközsinat tartatik:

Bagosi Márton az esperességből örökre letéttetik, a lelképásztorságból megjobbulásáig felfüggesztetik, mert a közzsinatot és a superintendenst rut iratokkal sértegette. Ezenkívül tartson közbűnbánatot.

Gyarmati Márton hasonló vád alatt állván, bűnét megbánja, alázatosan engedelmet kér, új fogadást tesz. Megbocsátnak neki.

Nemes Kemecsei László neje s leánya az excommunicatio alól feloldatnak.

A szabólcsmegyei egész papi testület bűnbocsánatot nyér.

Két egyén ordináltatik. 126.

1677. június 27—28. Berettyó-Ujfaluban közzsinat tartatik. Vitatkoztak az Isten tiszteletéről. Ordináltatott 20 egyén, köztük 2 akademikus: Hoszszufalusi M. Márton Rácz-Böszörménybe, Kállai K. János Bagamérba.

Salánki István bátori lelkész az esperességben megerősítettik.

A bihari traktus lelkészei tisztelettel viseltessenek esperesök iránt.

Laskói Lőrincz szentesi lelkész, hűtelen nejétől Szócs Erzsébettől elválasztatik.

Pethe Katalin P. Ujlakon, férjétől Patok Benedektől hűtlenség miatt elválasztatik.

Megjegyzendő, hogy a 106—112. s 118—127. lapok, vagyis 1664. január 21-től kezdve 1677. június

27—28-ig bezárólag volt zsinatok végzeményei, mind a Komáromi Csipkés György kezével vannak bejegyezve. Ezelőtt mindig magok a superintendensek irták be a végzéseket. — Nyomat azonban nem találni annak, hogy Komáromi egyenesen jegyzővé, skribává neveztetett volna. 126.

1678. november 27—28. Nagy-Létán közzsinat tartatott, melyen vitatkoztak de beatitudine; ordináltatott 23 egyén, köztök 3 oláh u. m. Sárszegi Mihály Sárszegre, Jankafalvi János Jankafalvára, Királyi Gábor Királyiba.

A közzsinat ezen egyetlen alkalommal megengedte két oláh seniornak, t. i. Pap Mihálynak és Nagra Andrásnak, hogy a Körösön tulle három oláh jelöltet ordinálják: Debreczeni Jánost Debrecsébe, Isópallagi Pétert Isópallagra, Funcskai Györgyöt Funcskára.

Nyolcz esperes volt jelen személyesen, egy per legatos, a többi távol volt.

Csehi János csehi lelkész, az esperességben megerősítettik.

Kisvárdai Lázár szabólcsei traktusbeli lelkész az egyházkerületből kitiltatik.

Radnóti János kusalyi lelkész a szilágyi egyházmegyéből, minthogy részes volt a templom kiadásában, a papi társaságból kivettetik.

Harsányi Máté diósadi lelkész a szilágyi egyházmegyében, minthogy az egész szilágyi traktust rossz lelkiismeretűnek nevezte, a papi társaságból kiüzetik juxta 7. art. in minoribus.

Pataki István endrédi rektor esküszik, hogy tiszteletes Kémedi ur fiának fejét nem sebzette meg.

Megerősítettik az Ecseden tartott egyházmegyei zsinat azon végzése, a mely azon 50 aranyról szól, melyet Krauz franczia kapitány a tasnádi templom kifosztásáért fizetett. 30 arany legyen tiszt. Veresmarti uré, káráért s fáradalmaiért, 20 pedig a tasnádi ekklezsiáé.

Az érmelléki egyházmegyei zsinatnak Csánalosi Nagy Balázs nejéről, Osváth Ilonáról hozott ítélete megerősítettik.

A lelei szokás a szilágyi megyében tartasék meg.

A lórántháziaiak a baktai templomba járnak.

Ezután van még néhány jelentéktelen magánügy minden bővebb jellemzés és indokolás nélkül. 129—130. l.

1678. november 27—28. Az imént említett létai generalis zsinatról fel van jegyezve, hogy az egyházmegyék mily mérvben adakoztak akkor a közjóra.

Az egyházmegyék nevei így említettnek: debreczeni, ecsedi, bihari, érmelléki, nyíri, zarándi, vásárhelyi, kun, szilágyi, ugozsai, bányai, szathmári, beregi, mármarosai. Legtöbbet adott az ecsedi és nyíri t. i. 20—20 magyar frtot, legkevesebbet a vásárhelyi és zarándi t. i. 4 frtot; az öt utolsó pedig semmit. A begyült összegből a többek közt Felvinczi Sándornak bizonyos követségre 12 frt adatott. 1. 1.

1678. november 27-től 1680. szeptember 12-ig különféle zaklattatások és nyomorok miatt, a várad dervis basához tett utazásokra 81 frtot kellett költeni. 2.

1679. július 2. Szoboszlón közzsinat, vitatkoztak De inferno. Jelen volt hét esperes személyesen, kettő követe, a többi levele által. Ordináltatott 31 egyén, köztök 6 akadémikus. — Volt egy oláh is Gál pap vulgo vocatus, Álmosdra ordináltatott.

Az ugozsai, beregi, szathmári, nagybányai és mármarosai egyházmegyékben néhány év óta már több egyén ordináció nélkül végez mindenféle papi teendőket, nagy botránkozásra. Az ilyenek az igehirdetéstől nem, hanem a sákramentumok kiszolgáltatásától eltiltatnak a következő ordinációig.

A megválasztott, de még meg nem erősített esperesek az eskütételre ne szolgáljanak.

A nagybányai traktusban már ordinált lelkész választassék jegyzőnek.

A szokott taxa a superintendens urhoz beküldessék.

Gulácsi György zarándi esperes mentesség nélkül maradván el a szoboszlai zsinatról, Nagy-Bajomban, a püspöktől — episcopus — kérjen bocsánatot.

Balkányban Galgóczy György, Böszörményi István lelkész ellen panaszt emelt, de idéztesse először a traktuális zsinathoz s onnan legyen fellebbezés a közzsinatra.

Laskói Lőrincz neje Domján Erzsébet, a kőtelék alól felmentetik a többség által. 130.

Tóth S.

(Folyt. köv.)

Észrevétel a „Rövid elmélkedés“-re.

A zsinat egyházalkotmányi alapul a zsinat-presbyteri rendszert jelölte ki egyházi törvényeink 2-dik §-ában; másrészt az ugyanazon alapra épített törvények módosítása vagy eltörlésének eshetőségét a 9-dik §-ban felteszi. Maga a zsinat mondotta ki tehát azon szabad fejlődést biztosító elvet, hogy az általa alkotott törvények nem tekinthetők változhatlanoknak. Kétségen kívüli, hogy míg azok érvényben vannak, az egyház jól felfogott érdeke, a jó rend fennmaradása megköveteli az azokhoz való alkalmazkodást. —

Azonban bár az alap adva van is, de mivel nincs minden tekintetben konsolidálva egyházalkotmányunk: míg a netaláni módosítás ideje elérkezik, az arra vonatkozó véleményt nyilvánítani addig is helyén való lehet. Ha tehát a zsinati törvényekkel ellentétben álló véleményt olvasunk vagy hallunk, ez — igénytelen nézetem szerint — nem azt teszi, hogy a meggyőződésnek alapja azon vágy volna, mely oda vergál, hogy a konvent, vagy más egyházi hatóságok motu proprio felforgassák, megsemmisítsék a zsinati határozatokat: hanem azt jelezi, hogy nincs mindenki megelegetve azokkal, és hogy a magyarországi ref. egyháznak a meglevő alapon való alkotmányi fejlődése nem ért a véghatárhoz. Ne is jusson soha oda, hova a rom. katolikusoké jutott, kiknek egy teljesen megszilárdult egyházalkotmányuk van ugyan, de melynek fő jellemvonása a centralismus és hierarchia.

Igen, de ha azon irányban haladna egyházunk, mely felé tiszteletes Nagy Sándor ur véleménye és meggyőződése halad, nem jutna-e a centralismus bureau-jába? nem vezetnék-e a megvékonyított képviseleti szalagon az oligarchia illatos karjaiba? Azért legyen szabad megvizsgálunk a „Rövid elmélkedés“ ezen végeredményét:

Az egyházmegyei jegyzőket válassza az egyházmegyei közgyűlés. A püspököt, egyházkerületi főgondnokot, jegyzőket, tanácsbírákat válassza mindig az egyházkerületi közgyűlés. Ez válassza a konventi képviselőket is.

Igy tehát a kerületi gyűléseken csak az esperesek és egyházmegyei gondnokok lennének a presbyteriumok közvetlen választottai; mert hiszen az egyházmegyei képviselőit már az illető megyei gyűlések választják. Ha ezek választanák a püspököt, egyházkerületi főgondnokot stb.: akkor az esperesek és egyházmegyei gondnokok szavazata 2-od foku, az egyházmegyei képviselőké pedig 3-ad foku vékonyság lenne. — A konventen pedig nem lenne egyetlen egy tag sem, kit a presbyteriumok választanának közvetlenül; mert nagyon valószínű, hogy a konventi képviselőket állandóan a kerületi gyűlések fogják választani, már csak azon következetességnél fogva is, hogy mind az egyházmegyei, mind a kerületi gyűlésekre a legközelebbi alantasabb egyházi hatóságok küldenek képviselőket. Hát ugyan mi csoda képviselet és hatóság lenne az, hol nincs a presbyteriumok által választott egyetlen egy tag sem? mert hiszen a püspökök, kerületi főgondnokok 2-od és 3-ad foku vékonyságban választatnának. Bizonyára centralisticus színezetű lenne már ezen esetben az a konvent; mert a centralismus az egyházi téren — nézetem szerint — abban is nyilvánul, hogy oly testületben központosítatik a hatalom, melyben a presbyteriumok által közvetlen választott egy tag sincs, és a mely ki akarja zárni a presbyteriumoknak a képviseleti testületek megalkotására részszerinti és közvetlen jogát.

Vajjon mivel indokolja a cikkíró véleményét? Azzal, hogy az egyszerű földmivesekből álló presbyteriumok nem tölthetik be széles és nagy kiterjedésű jog- és hatáskörüket, mert nem ismerhetnek a nevezett hivatalok betöltésére alkalmas lelkészeket és világi férfiakat; így egyházközségeink $\frac{3}{4}$ része a lelkészek által ajánlott férfiakra adja szavazatát; tehát az említett hivatalokat $\frac{3}{4}$ részben a lelkészek,

Az egyházmegyék nevei így említettnek: debreczeni, ecsedi, bihari, érmelléki, nyiri, zarándi, vásárhelyi, kun, szilágyi, ugocsai, bányai, szathmári, beregi, mármarosai. Legtöbbet adott az ecsedi és nyiri t. i. 20—20 magyar frtot, legkevesebbet a vásárhelyi és zarándi t. i. 4 frtot; az öt utolsó pedig semmit. A begyült összegből a többek közt Felvinczi Sándornak bizonyos követségre 12 frt adatott. 1. l.

1678. november 27-től 1680. szeptember 12-ig különféle zaklattatások és nyomorok miatt, a várad dervis basához tett utazásokra 81 frtot kellett költeni. 2.

1679. július 2. Szoboszlón közzsinat, vitatkoztak De inferno. Jelen volt hét esperes személyesen, kettő követe, a többi levele által. Ordináltatott 31 egyén, köztök 6 akademikus. — Volt egy oláh is Gál pap vulgo vocatus, Álmosdra ordináltatott.

Az ugocsai, beregi, szathmári, nagybányai és mármarosai egyházmegyékben néhány év óta már több egyén ordináció nélkül végez mindenféle papi teendőket, nagy botránkozásra. Az ilyenek az igehirdetés-től nem, hanem a sákramentumok kiszolgáltatásától eltiltatnak a következő ordinációig.

A megválasztott, de még meg nem erősített esperesek az eskütételig ne szolgáljanak.

A nagybányai traktusban már ordinált lelkész választassék jegyzőnek.

A szokott taxa a superintendens urhoz beküldessék.

Gulácsi György zarándi esperes mentség nélkül maradván el a szoboszlai zsinatról, Nagy-Bajomban, a püspöktől — episcopus — kérjen bocsánatot.

Balkányban Galgóczi György, Böszörményi István lelkész ellen panaszt emelt, de idéztesse először a traktuális zsinathoz s onnan legyen fellebbezés a közzsinatra.

Laskói Lőrincz neje Domján Erzsébet, a kőtelék alól felmentetik a többség által. 130.

Tóth S.

(Folyt. köv.)

Észrevétel a „Rövid elmélkedés“-re.

A zsinat egyházalkotmányi alapul a zsinat-presbyteri rendszert jelölte ki egyházi törvényeink 2-dik §-ában; másrészt az ugyanazon alapra épített törvények módosítása vagy eltörlésének eshetőségét a 9-dik §-ban felteszi. Maga a zsinat mondotta ki tehát azon szabad fejlődést biztosító elvet, hogy az általa alkotott törvények nem tekinthetők változhatlanoknak. Kétségen kívüli, hogy míg azok érvényben vannak, az egyház jól felfogott érdeke, a jó rend fennmaradása megköveteli az azokhoz való alkalmazkodást. —

Azonban bár az alap adva van is, de mivel nincs minden tekintetben konsolidálva egyházalkotmányunk: míg a netaláni módosítás ideje elérkezik, az arra vonatkozó véleményt nyilvánítani addig is helyén való lehet. Ha tehát a zsinati törvényekkel ellentétben álló véleményt olvasunk vagy hallunk, ez — igénytelen nézetem szerint — nem azt teszi, hogy a meggyőződésnek alapja azon vágy volna, mely oda vergál, hogy a konvent, vagy más egyházi hatóságok motu proprio felforgassák, megsemmisítsék a zsinati határozatokat: hanem azt jelezi, hogy nincs mindenki meglegedve azokkal, és hogy a magyarországi ref. egyháznak a meglevő alapon való alkotmányi fejlődése nem ért a véghatárhoz. Ne is jusson soha oda, hova a rom. katolikusoké jutott, kiknek egy teljesen megszilárdult egyházalkotmányuk van ugyan, de melynek fő jellemvonása a centralismus és hierarchia.

Igen, de ha azon irányban haladna egyházunk, mely felé tiszteletes Nagy Sándor ur véleménye és meggyőződése halad, nem jutna-e a centralismus bureau-jába? nem vezetné-e a megvékonyított képviseleti szalagon az oligarchia illatos karjaiba? Azért legyen szabad megvizsgálnunk a „Rövid elmélkedés“ ezen végeredményét:

Az egyházmegyei jegyzőket válassza az egyházmegyei közgyűlés. A püspököt, egyházkerületi főgondnokot, jegyzőket, tanácsbírákat válassza mindig az egyházkerületi közgyűlés. Ez válassza a konventi képviselőket is.

Igy tehát a kerületi gyűléseken csak az esperesek és egyházmegyei gondnokok lennének a presbyteriumok közvetlen választottai; mert hiszen az egyházmegyei képviselőit már az illető megyei gyűlések választják. Ha ezek választanák a püspököt, egyházkerületi főgondnokot stb.: akkor az esperesek és egyházmegyei gondnokok szavazata 2-od foku, az egyházmegyei képviselőké pedig 3-ad foku vékonyság lenne. — A konventen pedig nem lenne egyetlen egy tag sem, kit a presbyteriumok választanának közvetlenül; mert nagyon valószínű, hogy a konventi képviselőket állandóan a kerületi gyűlések fogják választani, már csak azon következetességnél fogva is, hogy mind az egyházmegyei, mind a kerületi gyűlésekre a legközelebbi alantasabb egyházi hatóságok küldenek képviselőket. Hát ugyan mi csoda képviselet és hatóság lenne az, hol nincs a presbyteriumok által választott egyetlen egy tag sem? mert hiszen a püspökök, kerületi főgondnokok 2-od és 3-ad foku vékonyságban választatnának. Bizonyára centralisticus színezetű lenne már ezen esetben az a konvent; mert a centralismus az egyházi téren — nézetem szerint — abban is nyilvánul, hogy oly testületben központosittatik a hatalom, melyben a presbyteriumok által közvetlen választott egy tag sincs, és a mely ki akarja zárni a presbyteriumoknak a képviseleti testületek megalkotására részszerinti és közvetlen jogát.

Vajjon mivel indokolja a cikkíró véleményét? Azzal, hogy az egyszerű földmivesekből álló presbyteriumok nem tölthetik be széles és nagy kiterjedésű jog- és hatáskörüket, mert nem ismerhetnek a nevezett hivatalok betöltésére alkalmas lelkészeket és világi férfiakat; így egyházközségeink $\frac{3}{4}$ része a lelkészek által ajánlott férfiakra adja szavazatát; tehát az említett hivatalokat $\frac{3}{4}$ részben a lelkészek,

nem a presbyteriumok töltik be, úgy hogy az illető lelkész sem teheti azt önmagávali erős tusakodás nélkül.

Azonban még ezért nem lehet a presbyteriumoktól elvenni, vagy meggyengíteni, megvékonyítani eddig uzovált egyházpolitikai jogát. Azért, hogy a presbyterium egyszerű, de azért értelmes emberekből áll, nem lehet megingatni egyházalkotmányunk azon alapelvét, mely szerint az autonómikus hatalom és képviselőlet sulypontja a gyülekezetek által választott presbyteriumokban van közvetlenül és csak annyiban közvetve, a mennyiben azt elmulhatlanul szükséges megosztani a felsőbb egyházi hatóságokkal. — Amaz elvből indulván ki, nemcsak azon consequentiára lehet jutni, hogy az egyházi hatóságok maguk válasszák minden tisztviselőiket: hanem oda is, hogy csak a szélesebb ismeretségi és látkörű kevés egyháztagoknak és hatóságoknak, tehát nem mindenkinek, hanem keveseknek legyen egyházpolitikai befolyásuk, a többiek pedig, ha szinte viselik is az egyházi terheket, még az egyházközségekben és presbyteriumokban sem gyakorolhatják azt. Az ilyen eszmék oligarchikus színezetűek. — Az ágyai és más presbyteriumok szűk látkörén segíteni lehet az ajánlással. Az informatiót a lelkész akár az egyházi névtárból vagy lapokból, akár az esperestől vagy megyei gyűléstől, akár a püspöktől vagy a kerületi gyűléstől vegye: az egyházalkotmányra nézve lehet indifferens; de semmi esetre sem lehet az a presbyteriumoktól egyházpolitikai jogokat venni el, vagy azokat a felsőbb hatóságok és képviselőleti testületekre nézve illusoriussá tenni; mert jöhet idő, mikor visszasírnák a lelkészekkel együtt a presbyteriumok a püspöki, főgondnoki állomások betöltésére való, de eljátszott jogukat. Ha szinte bevalljuk is azt, hogy a hivatalokat $\frac{3}{4}$ részben a lelkészek, nem a presbyteriumok töltik be; de szerintem a fenmaradt $\frac{1}{4}$ rész és a lelkészek ajánlásának hatása alatt álló $\frac{3}{4}$ rész, mégis csak inkább képviseli az egyházak akaratát, mint a presbyteriumoknak 2-od és 3-ad fok vékonyságbani választása. — Az igaz, hogy minden választás alkalmával erősen tusakodik az illető magával, de ez azt mutatja, hogy lelkiismeretesen akar megfelelni hivatásának. — Ha tehát a lelkészek erős tusájának eredménye, az ajánlás lelkiismeretes választást hoz létre: akkor nem kell a presbyteriumoktól elvenni azt a jogot. Ha többek lelki tusája folytán egyesült valakiben a bizalom, nagyobb megtiszteltetésnek veendi ezt s inkább látja benne reprezentálva az egyházak óhaját, mintha kevesek választják vagy nevezik ki igen nagy fontosságú és sok munkával járó hivatalába.

(Vége köv.)

Tudósítások.

Füzes-Gyarmat 1883. márczius 31.

Füzes-Gyarmaton Révész Imre emlékre Horváth Gyula főjegyző 1 frt, Csánki Gyula husvétii legatus 1 frt, Papp Lajos rektor 50 kr, Berke Péter tanító 50 kr, Tóth Bálint tanító 50 kr, Nagy János tanító 50 kr, Nagy Sándor muzeumi hivatalnok 50 kr, Sipos János nyug. tanító 20 kr, Csánki Géza 11 kr, Fekete Gyula segédlelkész 1 frt, összesen 5 frt 81 krt adakoztak.

Ezzel kapcsolatban bátor vagyok röviden, csupán főbb vonásokban, a zsinati törvények folytán létrejött szervezke-

désről is szólni. — A presbyterium ujjaalakítására felhívó esperesi körlevél vétele után nagytiszteletű főnököm össze-hívta a presbyterium tagjait, s miután előadta nékiek az u törvények s egyházkerületi utasítások által kivánt ujjaalakulás szükségességét, és előadta egyszersmind az előnyöket is, melyek egytetemes egyházunkat illetőleg az új törvények folytán várhatók: a presbyterium tagjai lemondottak s egyszersmind az új választásra a szükséges intézkedések is megtétettek. A szavazati lapok — melyeken egy gondnokra és tizedenkint 7—7 presbyterre, összesen 28-ra kellett szavazni — körülbelől 800 példányban a nép közt kiosztattak, miután a szavazásra jogosultak névsora előbb természetesen elkészítettett. A szavazatok beadásául a karácsoni ünnepek tüzetek ki. Eltelvén a szavazatok beadására kitűzött idő, az összeszámoló bizottság másnap megkezdé munkáját, mit késő estig be is végezett; és mind a négy tizedből a 7 legtöbb szavazatot nyert egyén presbyternek, az ezek után legtöbb szavazatot nyertek pedig minden tizedből 14-en egyházközségi közgyűlés tagjaiul összeirattak. Deczember 30-án pedig eskütételre felhivatván: az új presbyterium megalakult. Volt gondnokunk, ki már 3 év óta dicséretesen végezte — nem kis teherrel járó, de nemes munkáját — újra megválasztatott; a ki hogy mily mértékben volt méltó a bizalomra, erre nézve csak azt említem meg, hogy ámbár a mult évben, a templom tetőnek ujonnan való csinálására, magának a templomnak is reparatiójára 6000 frtot; továbbá a főiskola átalakítási költségeinek fedezésére ezen egyházra kivetett 1474 frt 73 krt teljesen kifizette is: mindazáltal nem csekély maradványt adott által a folyó esztendőre, a mely örvendetes állapota az egyház anyagi viszonyainak, ő rajta kívül mindenek felett egyházunk bölcs vezérének s derék lekipásztorának érdemét hirdeti.

Adjon Isten minél több ily anyagi és erkölcsi viszonyok között élő egyházat e hazának földén.

Fekete Gyula,
reform. segédlelkész.

Debreczen, 1883. ápril 5.

A debreczeni ref. egyház megyei tavaszi közgyűlése folyó hó 3-án tartatott itt Debreczenben, esperes Dávidházy János és egyházmegyei gondnok Bernáth István urak kettős elnöksége alatt.

Legelsőben is nagy örömmel értesült az egyházmegyei közgyűlés, hogy a derék elnökök és jegyzők, az egyházak osztatlan bizalma következtében hivatalaikban megmaradtak.

A lelkészek minősítése és egyházak osztályozása tárgyában kinevezett küldöttség javaslata, mely e lapokban közölve volt — elfogadtatott s az egyházkerületi gyűlésre fölterjesztetni határozottatott.

Az egyházkerületi gyűlésekre, az egyházmegye képviselőiül titkos szavazás útján megválasztattak: Némethy Lajos és László János az egyházi; Nadányi Miklós és Nagy Ferencz világi részről.

Némethy Lajos egyházmegyei pénztárnoknak hivataláról lemondása fájdalmasan vétetett tudomásul. Ez állomás majd a legközelebbi gyűlésen fog végleg betöltetni.

Egyházmegyei számvivővé Békésy Gyula debreczeni főgymn. igazgató választatott meg.

Igen nevezetes határozata az egyházmegyének, hogy a debreczeni egyháznak az egyházmegyével való viszonyát az országos törvény korlátain belül szabályozni és meghatározni kívánja. E célból az elnökségen kívül 6 tagu bizottságot választott, ugyanannyinak megválasztására hívta fel a debreczeni egyház presbyteriumát is; hogy így kölcsönösen egymás megértése és felvilágosítása mellett állapítsák meg oly javaslat, mely lehetőleg az egyházmegyének is adja meg, a mi őt illeti, de a debreczeni egyháznak is a maga állását biztosítsa.

A tanítói értekezlet módosított alapszabályai, nem különben a tanítói nyug- és gyámintézet szabályai elfogadtattak és megállapítottak.

Hozattak még egyes egyházközségek ügyeiben igen böles és mérsékelt határozatok.

Egy jelenvolt.

Különfélék.

Debreczenben lelkészválasztás. Az új törvények alapján az első lelkészválasztás Debreczenben f. évi ápril 8-án ejtett meg, mely alkalommal az ispotályi lelkészi hivatal töltetett be. A választási eljárás d. e. 10 órakor a városház nagytanácsstermében nyitott meg, hol az elég szép számban összegyűlt választók szíves üdvözlése után Sápó Sámuel főgondnok ur legelsőben is azokat az intézkedéseket adta elő, melyeket az egyháztanács a törvények értelmében foganatosított, majd átadva a választók hitelesített névsorát az egyházmegyei küldöttségnek, mely Némethy Lajos és Beke Mihály egyházmegyei tanácsbíró urakból állott, kik az eddigi eljárásról helyesléssel nyilatkoztak és — miután az egyházi törvények illető §-ai felolvastattak — a közönséget felhívták, hogy a választás komolyságához illő magatartást tanúsítsanak. Ekkor a közönség — hivatkozással arra, hogy a választást közfelkiáltással is meg lehet ejteni, — felszólított a jelölt nevének kikiáltására, mire K. Tóth Kálmán laczházai lelkész ur neve hangzott fel; az éljenzések lecsilapultával azonban előállott 14 választó és szavazást kért, minek folytán a szavazás a kistanácssteremben meg is kezdett ekként, hogy minden igazoló jegyét felmutatni képes egyháztagnak egy golyót kapott, melyet aztán olaszfal által elkülönített helyen álló ládák közül abba dobott bele, mely annak nevével volt jelölve, kire szavazni akart. A szavazás d. u. 1 óra utánig folyt, a mikor a záróra kitűzetett. Ennek leteltével felbontattak a ládák és megszámláltattak a golyók, minek eredménye szerint K. Tóth Kálmán urra 318, Ladányi Gyula urra 127, Nagy István urra 17, Nagy Lajos urra 12 és Rácz Károly urra 4 szavazat adatott. Ezek szerint K. Tóth Kálmán ur jelentetett ki az ispotályi lelkészi hivatalra törvényesen megválasztott lelkésznek.

Mi örömünket fejezzük ki a felett, hogy a választó polgárok bizalma oly kitünő irót és szónokot emelt a debreczeni lelkészi karba méltó tagul.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat

a magyarhoni ag. hitv. evang. egyetemes egyház theologiai akadémiájának két tanszékére:

Ó-testamentomi exegesis és segédtudományainak előadására választandó egy rendes tanár. — Dija: 1200 frt évi fizetés, 300 frt lakbér.

Egyháztörténelem és segédtudományainak előadására választandó egy magán tanár. — Dija: 500 frt évi fizetés.

Pályázóknak tudományos készültségét s eddig folytatott hivataloskodását igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványaik, f. évi május hó 31-éig a kisbizottság lent jelzett elnökéhez terjesztendő be.

Kelt Pozsonyban 1883. évi márczius hó 11-én tartott kisbizottsági ülésből.

Dr. Geduly Lajos, Trsztýénszky Ferencz, kisbizottsági elnök. kisbizottsági jegyző.

3—2

Pályázat

A n.-károlyi egyházmegyébe kebeleztetett ó-pályai ref. egyházban üresedésbe jött lelkészi állomás betöltésére pályázat nyitattik. — Pályázni kívánók pályázati kérvényeket Szilágyi Lajos n. károlyi espereshez Gebére — u. p. Nyir-Báthor — folyó hó 24-ig terjeszték be; a későbbben érkezett figyelembe nem vétetik.

Az elválasztandó lelkész évi fizetése következő:

- 1) A lelkésznek házi vagy parochiális kertje két köblös.
- 2) Van 28 hold szántó földje és 22 hold kaszáló rétje egy tagban.
- 3) Minden igavonó marhával bíró gazda szolgál egy igás napszámot, ilyen van 16. — A jószággal nem bíró zsellérek és gazdák egy-egy gyalog napszámot, ilyen van jelenleg 25. — Ennek $\frac{1}{3}$ -da a tanítót illeti.
- 4) Egész bért fizető gazdák fizetnek egy véka búzát és három véka gabonát, t. i. a kik 18 hold földdel bírnak, ilyen van jelenleg 11, az uri rend fizet 2 véka búzát és 2 véka gabonát, ilyen van 5, és ezen szám alatt lévők egyenkint 60—60 krt.
- 5) A 18 holddal nem bíró gazdák fizetnek 3—3 véka gabonát és 60 krt, ilyen van jelenben 11. — Az egész bért fizetők adnak 3 sor, a 3 vékát fizetők pedig 2—2 sor szénát.
- 6) A házas és házatlan zsellérek fizetnek egy véka gabonát és 30 krt, ilyen van jelenleg 24.
- 7) A vegyes házasok fizetnek $\frac{1}{2}$ véka gabonát és 15 krt, ilyen van 15.
- 8) A konvencziós cselédek fizetnek 50—50 krt, ilyen van 18.
- 9) Ad az egyház 4 öl kemény tüzi fát beszállítva.
- 10) A stóla az egyházkerületi rendelet szerint fizettetik.
- 11) A földek után járó minden adót az egyház fizeti.

Debreczen, 1883. ápril 7.

Révész Bálint, püspök.